

ایران رکورددار اکتشافات نفتی در دنیا

سیداحسان حسینی خبرنگار

ایران بزرگترین دارنده منابع هیدروکربوری در دنیا است. طبق گزارش سازمان اوپک، ایران با دارا بودن ۲۰۸،۶ میلیارد بشکه نفت، بعد از ونزوئلا و عربستان سومین دارنده ذخایر نفت دنیا است. همچنین طبق آمار موسسه BP، ایران با ۳،۲۱۱ هزار میلیارد متر مکعب گاز، بعد از روسیه دومین دارنده ذخایر گاز دنیا است. بیشترین ذخایر هیدروکربوری دنیا در حالی در ایران قرار دارد که کشور ما هم اکنون در حوزه تولید نفت، در جایگاه سومین تولیدکننده بزرگ اوپک بعد از عربستان و عراق و هفتمین تولیدکننده بزرگ دنیا؛ و در حوزه گاز نیز در جایگاه سومین تولیدکننده بزرگ گاز بعد از آمریکا و روسیه قرار دارد.

در واقع بنا بر روند تولید فعلی نفت و گاز در ایران، کشور ما تا ۷۵ سال دیگر دارای منابع نفت و تا ۱۲۷ سال دیگر دارای منابع گاز طبیعی خواهد بود؛ این موضوع در حالی است که طبق پیش بینی ها تا سال ۲۰۵۰ شیب رشد مصرف نفت در دنیا کمی نزولی خواهد شد و سپس به فاصله چند دهه، ممکن است جایگاه گاز طبیعی در چرخه اقتصادی تولید در دنیا نیز تضعیف شود. البته به اعتقاد کارشناسان، پایان عصر نفت و گاز بدین صورت رقم می خورد که دیگر تولیدات هیدروکربوری در قالب سوخت، مورد استفاده قرار نخواهد گرفت و مصرف آنها در قالب محصولات پلیمری و پتروشیمیایی و در صنایع تکمیلی روندی افزایشی به خود می گیرد.

در این راستا، از هم اکنون واحدهایی به نام پتروپالایشگاه با تکنولوژی جدید در دنیا در حال توسعه هستند که نفت را نه فقط به سوخت بلکه به محصولات پتروشیمی تبدیل کنند. در نتیجه ما هم اکنون افزایش اکتشافات نفت و گاز، رشد تولید و توسعه ذخیره ارزش، از ضروریات صنعت نفت ایران است که در این گزارش به موضوع اکتشافات منابع نفتی و گازی ایران در ۳ سال گذشته پرداخته می شود؛ بخشی که همواره در سایه توجه به تولید و صادرات نفت و گاز قرار داشته و به وضعیت آن به خوبی پرداخته نشده است.

جزئیات اکتشاف جدید نفتی و گازی در ۳ سال گذشته

طبق آمار مدیریت اکتشاف شرکت ملی نفت ایران (تصویر ۱)، در دولت سیزدهم ۱۱ میدان نفتی و گازی جدید کشف شد که در مجموع ۳،۴ میلیارد بشکه نفت و ۱۲،۵ هزار میلیارد فوت مکعب (معادل ۴۱۱ میلیارد متر مکعب) گاز طبیعی به ذخایر هیدروکربوری قابل استحصال ایران اضافه کرد. از جمله نقاط برجسته این اکتشافات می توان به دو میدان نفتی و گازی هیرکان و زیار اشاره کرد که برای نخستین بار در استان گلستان و رینگ شمالی کشور کشف شده است. میدان زیار نخستین میدان کشف شده کشور با ساختار زمین شناسی نسبی است. همچنین در این میدان، مدت زمان حفاری و کشف در یک بازه زمانی ۶ ماهه رقم خورده و رکورد شکنی کرد. در حالی که مدت زمان مرسوم بین یک الی دو سال تعریف می شود. میدان چشمه شور

در استان خراسان رضوی نیز نخستین میدان کشف شده در ایران با ساختار زمین شناسی تخریبی و چین های (تخریبی مرکب) است که می توان آن را در لیست اولین ها در اکتشافات ۳ سال گذشته اضافه کرد. تا پیش از این، میداین کشف شده در ایران دارای ساختار گنبدی-تاقیدیسی بوده اند.

از دیگر نکات جالب در اکتشافات سه اخیر می توان به ضریب موفقیت زمین شناسی در ایران اشاره کرد که عدد ۱۰۰ درصد را ثبت کرده و به بیان دیگر همه چاه های اکتشافی با موفقیت به کشف میداین هیدروکربوری منجر شده است. طبق تصویر ۲، میانگین ۵ ساله ضریب موفقیت زمین شناسی در عراق، عمان، امارات و قطر به ترتیب ۳۰، ۵۰، ۱۵ و ۵ درصد است و ایران فاصله معناداری با رقبای خود دارد.

۳۰ درصد بیشتر از تولید تجمعی به ذخایر نفت ایران اضافه شد

در تصویر ۳ خلاصه ای از اکتشافات میداین نفتی متعارف و غیرمتعارف ایران در دولت قبل آورده شده است. طبق این آمار، حجم نفت متعارف و غیرمتعارف کشف شده به ترتیب ۳۲۰۲ و ۴۹۰۰ میلیون بشکه بوده است. به بیان دیگر، در دولت سیزدهم در مجموع ۸،۳ میلیارد بشکه ذخایر نفتی جدید کشف شده که این رقم معادل ۵،۲ ذخایر نفتی ایران در اوپک است. طبق محاسبات در سه سال گذشته، در مجموع ۲،۶۳ میلیارد بشکه نفت تولید شده و ۲،۴ میلیارد بشکه ذخایر متعارف جدید با اکتشافات انجام شده، جایگزین آن شده است. بدین ترتیب، ضریب موفقیت جایگزینی اکتشاف به تولید به میزان ۱۲۹،۵ درصد محقق شده، در حالی که این عدد دستیابی به رکورد ۴۰ درصد برنامه ریزی شده بود. یعنی طبق برنامه، مدیریت اکتشاف شرکت ملی نفت موظف بود که به میزان ۴۰ درصد از میزان استخراج نفت، آن را با کشف میداین جدید جبران کند. اما میان اکتشافات به ۱۲۹،۵ درصد از تولید، افزایش یافت. البته با در نظر گرفتن افزایش حجم میداین کشف شده قدیمی، الزام برنامه برای ضریب موفقیت جایگزینی روی عدد ۶۰ درصد تعیین شده است.

بزرگترین میدان گازی شیرین در خشکی چگونه کشف شد؟

اما یکی از اکتشافات بزرگ در دولت سیزدهم کشف میدان گازی شاهینی بود که حجم ذخایر گاز قابل استحصال آن، ۸۴ درصد از کل حجم اکتشافی گاز در سه سال گذشته را شامل می شود. با حفاری و آزمایش چاه اکتشافی شاهینی-۱ در ناحیه فارس علاوه بر وجود گاز و میعانات گازی، ارتباط مخزنی آن با میدان هاگان نیز به اثبات رسید. در واقع «هاگان» و «شاهینی» را می توان دو کوهانک از یک ابرمیدان گازی یکپارچه در نظر گرفت که مدیریت اکتشاف نام میدان گازی شایگان به معنای برجسته و ممتاز را برای این ابرمیدان برگزید. در حدود ۷۰ درصد از حجم هیدروکربون موجود در میدان شایگان مربوط به کوهانک شاهینی است. همچنین طبق تصویر ۴، میدان

گازی شاهینی، بزرگترین میدان گازی مستقل در خشکی بعد از انقلاب بوده و در کل تاریخ صنعت نفت، بعد از میدان «خانگیران» و «کنگان» در رتبه سوم این شاخص قرار می گیرد. البته گاز میدان شاهینی برخلاف دو میدان ذکر شده، گاز شیرین بوده و شاهینی را می توان بزرگترین میدان گازی شیرین مستقل در خشکی نامید.

ایران بزرگترین کاشف منابع هیدروکربوری در سال ۲۰۲۳

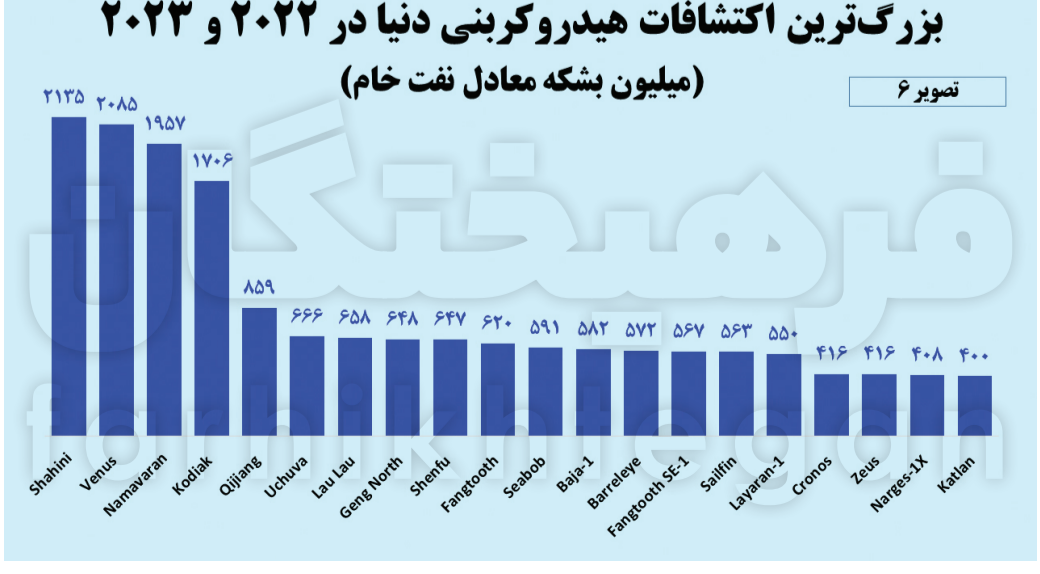
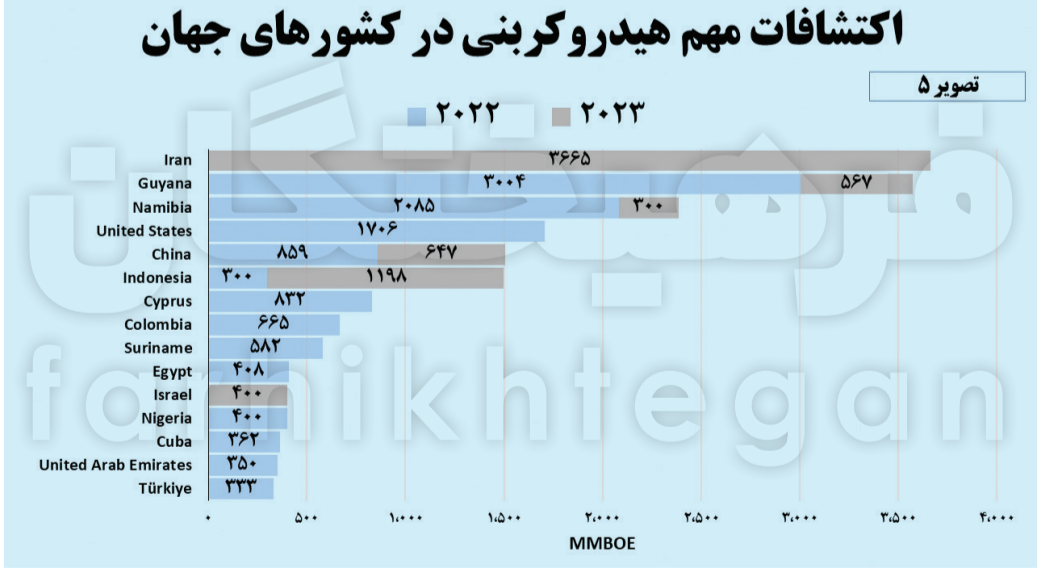
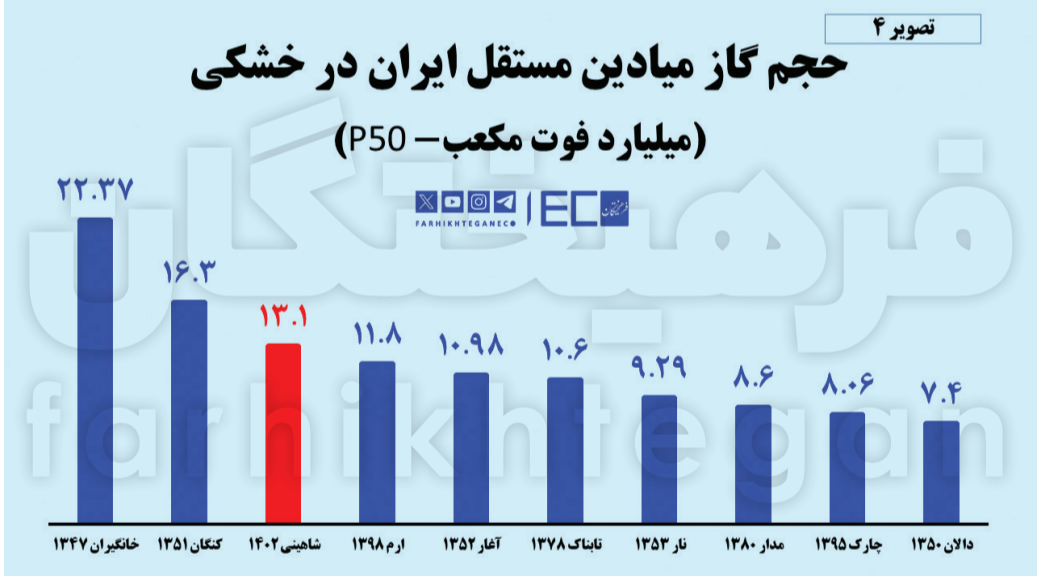
اکتشاف میدان گازی شاهینی (شایگان) به قدری اتفاق مهمی تلقی می شود که در گزارش مؤسسه Global Energy Monitor مورد اشاره قرار گرفت و به تنهایی ایران را در جایگاه نخست بیشترین منابع کشف شده نفت و گاز دنیا در سال ۲۰۲۳ قرار داد.

طبق گزارش این مؤسسه، میدان گازی شاهینی در ایران با ذخیره ای بالغ بر ۶۲۳ میلیارد متر مکعب گاز طبیعی، بزرگترین اکتشاف انجام شده طی دو سال ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ میلادی در جهان بوده است. رتبه بعد از میدان شاهینی، به میدان ونوس (Venus) در کشور نامیبیا تعلق دارد که در فوریه سال ۲۰۲۲ میلادی کشف شد و بر اساس برآورد اولیه ذخیره ای در حدود سه میلیارد بشکه نفت قابل برداشت دارد.

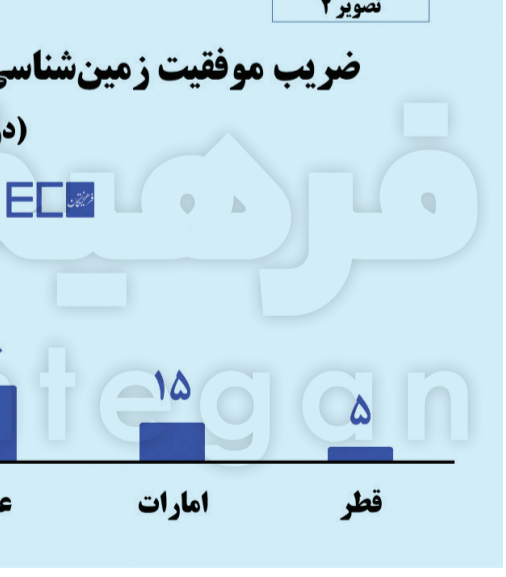
طبق این گزارش، شرکت ملی نفت ایران نیز با سهم ۱۹ درصدی، بیشترین سهم از اکتشافات هیدروکربوری در دو سال ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ میلادی در بین شرکت های نفتی دنیا را کسب کرد و شرکت اکسون موبیل و توتال انرژی در رده های بعد قرار گرفتند.

رتبه های اول و سوم بزرگترین اکتشافات هیدروکربوری دنیا در اختیار ایران

اگر به پیوست گزارش مؤسسه Global Energy Monitor نگاهی بیندازیم، متوجه می شویم که ایران فقط با در نظر گرفتن میدان گازی شاهینی نیز در صدر بیشترین حجم اکتشافات در مجموع دو سال ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ قرار دارد و کشور گویان در رتبه دوم قرار می گیرد. طبق این پیوست (تصویر ۵)، اکتشافات کشور گویان که در آب های عمیق توسط شرکت Exxon Mobil انجام شده، مربوط به ۶ میدان هیدروکربنی (۵ اکتشاف در سال ۲۰۲۲ و یک اکتشاف در سال ۲۰۲۳ میلادی) با مجموع حجم هیدروکربن ۲۵۷۱ میلیون بشکه معادل نفت خام بوده؛ ولی اکتشاف در ایران تنها مربوط به میدان شاهینی با حجم ۳۶۶۵ میلیون بشکه معادل هیدروکربن ثبت شده است. اگر اطلاعات مدیریت اکتشاف شرکت ملی نفت را با اطلاعات مؤسسه Global Energy Monitor تجمیع کنیم، طبق تصویر ۶، میدان شاهینی و افزایش حجم اکتشافی لایه نفتی نام آوران به ترتیب دارای رتبه اول و سوم اکتشافات هیدروکربنی بزرگ دنیا در سال های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ میلادی را احراز کرده اند.

ردیف	نام میدان	تصویر ۱	نام مخزن	نفت خام + میعانات گازی (میلیون بشکه)	کاز خشک (میلیارد فوت مکعب)
۱	چلبنکر - گرنگان - بدگزوز	افزایش حجم خامی	چلبنکر - گرنگان - بدگزوز	۲۳۰۴	۱۶۵۷
۲	گناه	اکتشافی سروک	گناه	۳۷۱	۵۳
۳	بانکول	اکتشافی بخش بایینی کرو	بانکول	۲۹	۱۶۹۳
۴	تنگو	اکتشافی خامی بالای و کزدی و آسماری	تنگو	۴۴۴	۲۸۶۰
۵	نام آوران	افزایش ایلام اصلی	نام آوران	۲۰۲۷	۲۶۰۷
۶	هیرکان	چلکن	هیرکان	۰۹	-
۷	چنگوله	داریان	چنگوله	۴۲۶	-
۸	چشمه شور	مزدوران	چشمه شور	۰۶۲	۲۶۲
۹	شاهینی	دهرم	شاهینی	۴۷۲	۱۵۴۴۹
۱۰	گدوان دشت آبادان	خلیج	گدوان دشت آبادان	۱۲۳۰۶	۷۸۷۰۶۷
۱۱	زیار	لایه گازی چلکن	زیار	۱۰۴	۵۷۰۸
مجموع				۲۳۸۹۲	۲۵۴۲۷

میزان ذخایر نفت کشف شده در دولت سیزدهم

میزان تولید تجمعی نفت در دولت سیزدهم: ۲،۶۳ میلیارد بشکه	میزان منابع نفت متعارف کشف شده: ۳،۰۴ میلیارد بشکه
---	---

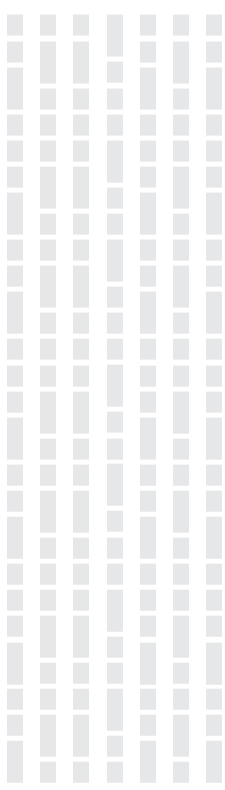
مجموع حجم ذخایر کشف شده: ۸،۳ میلیارد بشکه

ذخایر ثبت شده ایران در اوپک: ۱۵۹ میلیارد بشکه

کشف معادل ۵،۲ درصد از ذخایر ایران در اوپک

۴۰٪ ضریب موفقیت جایگزینی اکتشاف به تولید برنام

۱۲۹،۵٪ عملکرد

- مدیرمسئول: محمد امین ایمانجانی
- قائم مقام مدیرمسئول: مسعود فروغی
- سردبیر: محمد زعیب زاده
- تلفن و فکس: ۶۲۹۹۹۴۹۵ (۰۲۱)
- کدپستی: ۱۱۳۵۳۳۱۱۶
- چاپ: چاپخانه حافظ، پایین تراز جمهوری
- نشانی: خیابان حافظ، پایین تراز جمهوری
- روبه روی ساختمان بورس ساختمان فرهنگستان، طبقه سوم